

Det försvunna planet

Den 8 april startade ett amerikanskt plan från flygbasen i Wiesbaden för övningsflygning. Den 9 april meddelades att detta plan saknades och att en stark amerikansk flygstyrka utsänts för att efterspana det i Östersjön. Den 11 april kommer från ryskt håll uppgiften att ett amerikanskt bombplan flugit in över ryskt område i närheten av Libau i det gamla Lettland, att detta plan öppnat eld mot ryska jaktplan och av dessa efter eldgivning tvungits att gå till havs. Den ryske utrikesministern Vysjinskij har, meddelas det samtidigt, protesterat mot överflygningen och betecknat denna som "ett brott mot den internationella rättens elementära bestämmelser som saknar motstycke". Den största sannolikhet talar för att det här är fråga om ett och samma plan; slutsatsen att det amerikanska planet nedskjutits av ryssarna ligger också utomordentligt nära. Ryssarna talar visserligen om ett bombplan av typen B 29, amerikanerna om ett övningsplan av typen B 24, men likheten mellan dessa båda typer av plan betygas.

Den första reflexionen inför denna episod — som kanske i framtiden kommer att te sig obetydlig, men också kan vara signalen till en svåröverskådlig skärpning av motsättningsarna — är att det ryska meddelandet om avvisandet av ett amerikanskt plan från ryskt område kommer först två dagar efter uppgiften om de amerikanska flygspaningarnas igångsättande. I varje stat utanför järnridån skulle en händelse som denna omedelbart ha publicerats. Varför har ryssarna hållit tyst? Har något inträffat som gör det omöjligt att dölja den flygstrid varom man talar? Ur vilken synpunkt anses det lämpligt att nu ge världen kän-

nedom om vad som skett — eller påstås ha skett?

Den andra reflexionen gäller det underliga i det ryska meddelandet och den ryska protesten. Att ett amerikanskt plan skulle ha börjat eldgivning mot ryska flygstyrkor över ryskt område verkar otroligt. Vad skulle man ha velat vinna med detta? Enligt bestämda amerikanska uppgifter var planet obehäpnat, men även om det varit beväpnat ter sig ett dylikt anfall på ryska flygplan orimligt. Den ryska protestens formulering — med talet om ett internationellt rättsbrott utan motstycke — stärker känslan av det oerhörda i den ryska aktionen.

På ryska protester och deklamationer av denna typ tror numera ingen, sannolikt inte ens de femte kolonner i skilda länder som i dag genom en rad besoldade organ kommer att instämna i den ryska indignationen. Inför meddelanden av denna typ från Moskva känner man inte blott misstro; man är förvissad om deras oriktighet. Kommunisterna har — liksom nazisterna — förverkat alla anspråk på rätt att bli trodda.

Därmed är inte sagt att den ryska protestaktionen skulle innebära en provokation till konflikt. Det är mycket möjligt att underordnade myndigheter i detta byråkratstyrda land gjort sig skyldiga till ett lika enkelt som grovt misstag, och att den livvakt av lögner som utgör den ryska diplomatins främsta internationella tillgång nu sändes till undsättning. Det ohyggliga ligger däri att i en så spänd situation som den nuvarande dylika misstag och "olyckshändelser" måste anses farliga för freden. Alla skäl finns dock att tro att den amerikanska politiken skall trygga en fredlig avveckling även av denna kris.

Att vara sig själv

DEN AKTUELLA DEBATTEN

PRISMAS REDAKTÖR Erik Lindegren talar i senaste numret av tidskriften om "den aktuella politiska tvångssituationen som onekligen hindrar oss från att vara oss själva". Detta uttalande är kanske en aning ironiskt och inte ett adekvat uttryck för Lindegrens verkliga uppfattning; han har i andra sammanhang givit mera nyanserade deklamationer i samma fråga. Men det kan knappast bestridas att denna knappa karaktäristik av författarnas hållning till tiden är representativ för många. Och som sådan är den lika oroande som underlig. Vår tids problem — det är naturligtvis förhållandet öst—väst det gäller —

må vara speciellt påträngande; tydligt är dock att författarna, liksom alla andra människor, under alla tider stått inför tvånget, det inre tvånget, av svåra avgöranden i samhällsliga och andra "icke-litterära" ting. Hur skulle tiden vara beskaffad för att författarna — och varför inte också vi andra — kunde "vara sig själva"? Skall alla besvärliga politiska, sociala och religiösa problem vara avvecklade för att författarnas verkliga skall få lugn att skriva, skall utopin vara kommen till jorden för att litteraturen skall kunna trivas? Man må vara hur kritisk som helst mot uppfattningen att det är engagemanget i samhällets liv som bör eller ensamt kan ge dikten vingar — denna form av litterär egocentricitet är dock för stark. Författarna lever som vi andra på jorden och har intet privilegium på att klaga över detta arrangemang.

Denna klagan — en avglans av en isolationism som är bitter över att svenskarna inte är ensamma i världen — är inte tilltalande. I större delen av världen har författarna pressats till engagemang med en händelsernas och makt-språkens hårdhet som hos oss är okänd. I en stor del av världen måste de skriva på kommando eller inte skriva alls. Men i stället för medkänsla med dessa yrkesbröder och protester mot de statsstyrelser som gör författarna till tjänstemän i propagandan klagar man över att inte få "vara sig själv", över svårigheten att ta ståndpunkt till och med när det gäller välet mellan den åskådning som eftersträvar frihet för det andliga arbetet och den åskådning för vilken dressyren av andarna är en självfallen uppgift för staten.

Har då de svenska författarna, rent praktiskt sett, hindrats att vara sig själva, har de knäckts av de "yttre" proble-